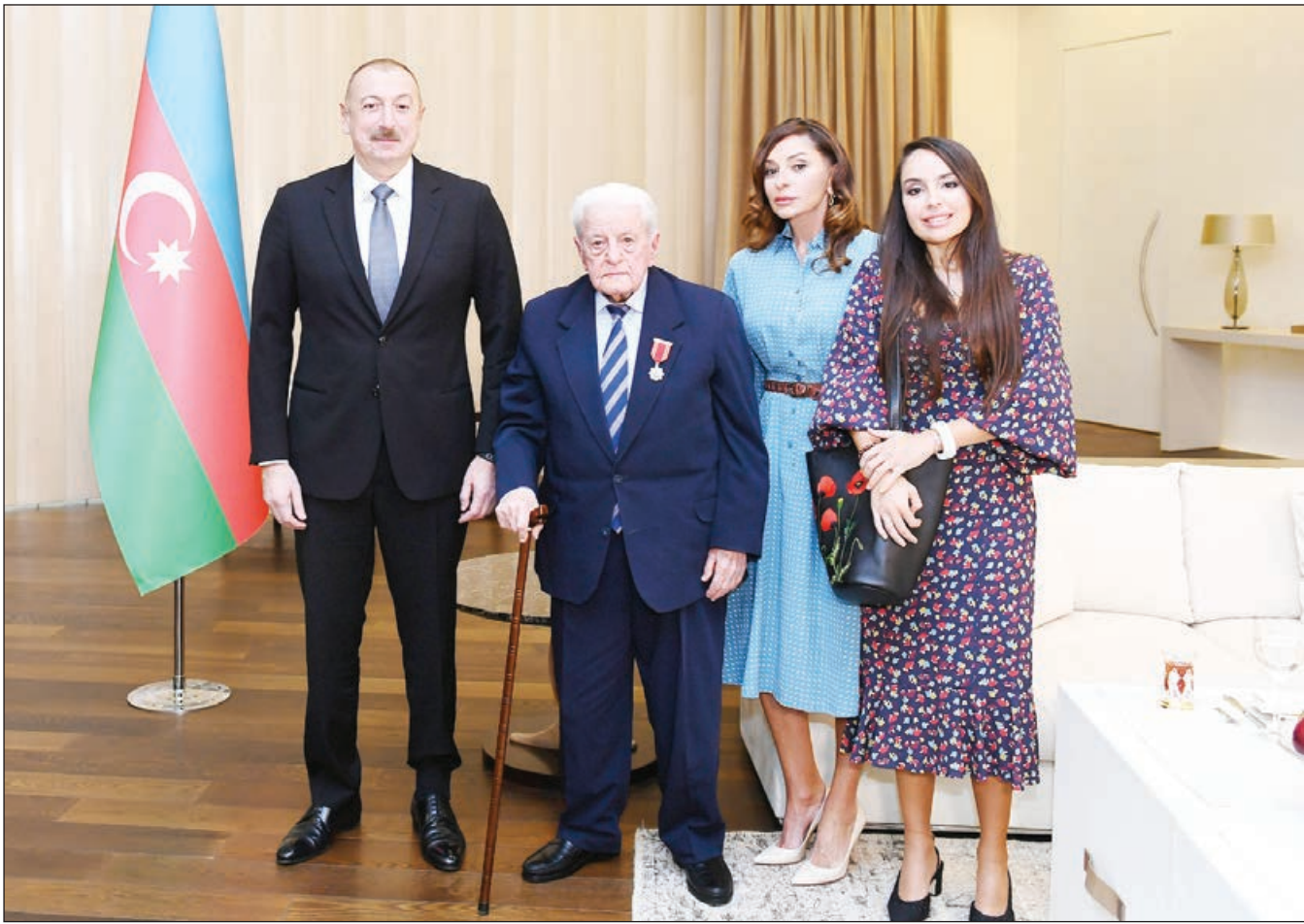

Ustad xanəndə

Prezident İlham Əliyevin sə-rəncamı ilə Azərbaycan mu-ğam sənətinin görkəmli nü-mayəndəsi Əlibaba Məmmə-dovun 90 illiyi yüksək səviy-yədə qeyd olunur.

Fevralın 11-də Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızları Leyla Əliyeva Heydər Əliyev Mərkəzində musiqi mədəniy-yətimizin görkəmli nümayəndəsi, Xalq artisti Əlibaba Məmmədovla gö-rüşüblər. Əlibaba Məmmədovu 90 il-lik yubileyi münasibətilə təbrik edən dövlət başçısı ona cənsağlığı, uzun ömür arzulayıb. Sənətkarın zəngin yaradıcılıq yolundan, musiqi mədə-niyyətimizə xidmətlərindən danışan Prezident İlham Əliyev Əlibaba Məmmədovun uzun illərdir ki, xalqı-mızı öz sənəti ilə sevindirdiyini, həm gözəl ifaçı, xanəndə, həm gözəl bəst-əkər kimi Azərbaycan musiqi mədə-niyyətinin xəzinəsinə böyük töhfələr verdiyini diqqətə çatdırıb: “Siz 100-dən artıq mahnının müəllifisiniz və sizin ifanızda həmişə öz biliklərinizi, öz sən-ətinizi gənc nəsillə bölüşməyə ha-zır olmusunuz. Sizin bu sahədə müstəsna xidmətləriniz yüksək qiym-ətləndirilir. Çünki bizim bir çox görkəmli muğam ifaçılarımız sizin məktəbinizin, belə demək mümkün-dürsə, məzunlarıdır”.

Yubilyar diqqət və qayğıya görə Prezident İlham Əliyevə və birinci xanım Mehriban Əliyevaya minnət-darlığını bildirib: “Mən xoşbəxt xan-əndəyəm. Ona görə xoşbəxt xanənd-əyəm ki, mənə həmişə dövlət qay-ğısı olub, xüsusilə bizim Ulu Öndəri-miz mənim bu sənətimə çox yüksək qiymət verib. Bu barədə çox danışa bilərəm. Siz təşəkkür edirəm, var olun. Mən xoşbəxtəm, özümü xoş-bəxt sayıram, 90 il yaşamışam, 70 il xalqımıza fasiləsiz xidmət etmişəm. Bax, bu, mənə bəsidir. Amma bu gün bu ordeni Sizin əlinizdən qəbul et-mək mənim üçün böyük şərəfdir. Haqqımda dediyiniz çox sözlərə görə Sizə bir daha ürkədən təşəkkür edi-rəm. Çox böyük qiymətdir”.

Ölkə rəhbəri Azərbaycan dövləti-nin, xalqın görkəmli sənətkarının fəa-liyyətini çox yüksək qiymətləndirdiyi-ni vurğulayıb: “Siz 20 il bundan əvvəl Ulu Öndər Heydər Əliyevin sərəncam-ına əsasən “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmusunuz. On il bundan əvvəl mənim sərəncamımla “İstiqlal” ordeni ilə təltif edilmisiniz. Bir həftə bundan əvvəl - fevralın 4-də “Şərəf” ordeni ilə təltif olunmusunuz”.

Görüşdə Prezident İlham Əliyev Azərbaycan dövlətinin yüksək ordeni olan “Şərəf” ordenini Əlibaba Məmmədova təqdim edib.

Könüldə yurd salan sevgi...

Azərbaycanın əsrarəngiz mu-ğamlarına, xalq mahnılarına uşaqlıq illərindən heyran idi. Bu sevgi həyat yolunda onunla addım-addım yol gəlir, böyüyür, könül dünyasına çevrilir-di. Ancaq gənclik illərində neftçi pe-şəsini seçmişdi Əlibaba Məmmədov. Zəlzələ Aşqabada dağıtmasaydı, neft mühəndisi olacaqdı. Şübhə etmir ki, neft sahəsində ad-san, vəzifə sahibi olacaq, uğur qazanacaqdı. Musiqi sənətinə gelişini isə alın yazısı hə-sab edir. Xanəndə olması, altmış il musiqiyə, xalqa xidməti ilə fəxr edir.

Bakının Maştağa kəndində 1930-cu ilin 5 fevralında dünyaya gəlib. Musi-qiyə sevgi ilə böyüyüb. Bunu isə da-ha çox anasında görüb. Anası dövrü-nün adət-ənənələrindən kənara çıxıb musiqi təhsili almamışdı. Amma o, arabir çox gözəl səsi ilə zümzümə et-dikcə balaca Əlibabanın könlünü eh-tizaza gətirirdi. Bir də Bakının və Ab-şeronun bənzərsiz muğam mühiti ru-hunu pərvazlandırırdı. Mələhətli səs, özünəməxsus ifaçılıq qabiliyyəti olan əmisi Güləhməd Məmmədov xanən-də kimi Bakıda məşhur idi. Evinə Cəbbar Qaryağdıoğlu, Mütəllib Mü-təllibmov, Zülfü Adıgözəlov gəlirdi. Əlibaba Məmmədov saatlarla onların söhbətlərini dinləyirdi.

Yeddi yaşında heç kimdən dərs almadan nağara çalmağı öyrəndi. Sonralar tar, qaval, klarnet və piano-da ifa etməyi də özü öyrənəcəkdı... Hərden oxuyurdu. Ancaq hələ hey-ranlıqla dinlədiyi xanəndələrin təsi-rindən uzaqlaşa bilmirdi. Sənətkar özü bu barədə deyib: “...bu, muğam oxumaqdan daha çox başqalarının təqlidi idi, yəni o vaxt əməmə oxşa-mağa çox çalışırdım”. Bəlkə də elə o zaman musiqiyə, muğamlara duydu-ğu sevginin izi ilə gedəcək, öz yolu-nu tapacaqdı... Amma uşaqlıq dünya-sı kədərə, qayğılara bələndi...

1941-ci ildə Böyük Vətən mühari-bəsi başladı. Qara xəbər bütün evlə-rə baş çəkər, hamıya qüssə gətirirdi. Dolanışq çətinləşir, güzəran ağırlaş-ırdı. Dünyanın bu dərdli vaxtlarında - 1942-ci ildə atası vəfat etdi. Onda Əlibaba Məmmədovun on iki yaşı vardı. Ailədə üç uşaq idilər. Bacıları ondan da kiçikdilər. Uç uşaq otuz iki yaşlı analarının ümidinə qaldı. Ana övladlarını böyük çətinliklərlə boya-baş çatdırdı.

Kiçik yaşlarından musiqiyə ma-raq göstərən Əlibaba Məmmədov anasının çəkdiyi əziyyətləri görür, onun köməyinə çatmaq, qayğılardan xilas etmək istəyirdi. Və neftçi olmaq qərarına gəlirdi. O vaxtlar bu, çox hörmətli, nüfuzlu peşə sayılır, həm də neftçilər yaxşı məvacib alırdılar.

Bu sahədə təhsil almağa başladı. Neft texnikumunun əlaçı tələbəsi ol-du. Təhsilini tamamlayıb neftçi kimi işə başladı. Həmin vaxtlar Türkmə-nistanda neft yataqlarını işlətməyə başlamışdılar. Gənc neftçi Əlibaba Məmmədovu da təyinatla Türkmə-nistana işləməyə göndərdilər. Bu da sənətkarın o illərlə bağlı xatirələri: “Ora gedən kimi bizə iş, ev verildir. Mən əvvəl 6 ay qazmaçı işlədim. Sonra baxdılar ki, istedadım var, mə-ni gecə ustası etdilər. Gecə səhərə-dək yatmırdım, 22 buruğa nəzarət edirdim. Bir sutka mədənin böyüyü mən olurdum. Hələ o dövrdə mənə maşın da, bir qazax sürücü də ver-mişdilər. Məni Məbitdağdan mədə-nə, mədəndən də Məbitdağa aparrı-dı. O vaxt 18-19 yaşım vardı. Bir az da işləyəndən sonra gördülər ki, yax-şı işləyə bilərəm, adıma “malenkii master” qoymuşdular. Direktorumuz bakılı rus idi. Dedi ki, istedadın çox-dur, səni Aşqabada göndəririk. O vaxt 1400 manat maaş alırdım. Dedi-lər ki, orta əməkhaqqı, yəni 800 ma-natla dörd il oxuyandan sonra bizim mədəndə mühəndis işləyəcəksən. Razılıq verdim. Mən yetim böyümüşəm, neftçi kimi aldığım 1400 manat maaşın 500 manatını Bakıya, anama göndərirdim”.

Razılıq verməzdən qabaq Bakıya, anasına məktub yazmışdı. Onu Aş-qabada oxumağa göndərmək istədik-lərini, ancaq ora gədersə, evə pul yollamağa imkanı olmayacağını bil-dirdi. Anası cavabında yazdı ki, bi-zim vəziyyətimiz yaxşıdır, sən təhsi-lini davam etdir.

1948-ci ilin axırında Aşqabadda zəlzələ baş verdi. Zəlzələnin təsiri onun olduğu Məbitdağa gedib çıxma-

dı. Ancaq Aşqabad dağılandan sonra Əlibaba Məmmədovun neft mühəndi-siliyi oxumaq arzusu yarımçıq qaldı. Vətəni, doğmaları üçün çox darıxma-ğa başladı. Amma hələ bir il də işlə-məli idi. Həm də ali təhsil almağa getmək üçün razılıq vermiş, həftə müvafiq sənəd imzalamışdı. O za-man Əlibaba Məmmədovun köməyi-nə rəisi çatdı. Onu əvvəlcə növbə us-tası təyin edən, sonra mühəndis ol-maq üçün təhsilini davam etdirməyi məsləhət görən rəis gəncin Bakıya qayıtmaq arzusuna qarşı çıxmadı. Əlibaba Məmmədovun xatirələrindən: “Xoşbəxtlikdən bizim rəis bakılı idi, imzaladığım ərizəyə baxmayaraq mənə icazə verdi”.

Taleyn hökmü...

Doğma yurda, evinə döndü. Tale-yin hökmü onu planlarından kənara çıxarmışdı. Əlibaba Məmmədov uzun illər sonra düşünür ki, görünür, Tanrı özü məni sonrakı hadisələrə hazırlaşdırırmış...

Bir gün 26-lar adına mədəniyyət sarayının qarşısından keçəndə diqqətini bir elan cəlb edir. Gənc İste-dadlar müsabiqəsi keçiriləcəyini belə öyrənir. İştirak etmək qərarına gəlir.

Müsabiqədə münisiflər heyətinin sədri Zülfü Adıgözəlov ondan nə oxu-yacağını soruşanda “Çahargah” deyir. Muğamlarımızın gözəl bilicisi olan sənətkar soruşur: “Çahargah” ağır muğamdır”. O isə söz altında qalır: “Ağır olan sizin qarşınızda oxumaqdır”. Gəncin sözləri ustad xanəndənin üreyinə yatır. On doqquz yaşlı Əlibaba Məmmədova söyləyir ki, səni Filarmoniyaya götürəcəyik.

1949-cu ilin oktyabrında Zülfü Adıgözəlovun xeyir-duası ilə onu Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasına solist kimi işə qəbul etdilər. Filarmoniyada təsərrüfat hesabı əsasında çalışır. Səhnəyə hər çıxışı üçün pul verilir. O günləri indi də qürurla ya-da salır: “Cəmi doqquz dəqiqə səhnədə qalsam da, Şövkət Ələkbərova-nın xoş sözlərinə layiq oldum. Bundan sonra Filarmoniyanın ştatına salındım, burada Xan Şuşinski, Şövkət Ələkbərova, Sara Qədimova, Zülfü Adıgözəlov, Fatma Mehəriyeva, Rübəbə Muradova, Əbülfət Əliyev kimi şöhrətli xanəndələrlə bir yerdə çıxış etmək asan deyildi, amma böyük us-talıq məktəbi idi.

Oradakı müəllimlərim Seyid Şuşinski, Əhməd Bakıxanov, Adil Gəray olmasa, müasir muğam məktəbi də olmazdı. Onlara çox şey borcluyuq”.

Asəf Zeynallı adına musiqi məktəbinə daxil olmasını başqa bir usta-dın - Seyid Şuşinskinin adı ilə bağla-yır: “Seyid Şuşinski musiqi məktəbi-nə 1953-cü ildə gəldi. Mən də Seyid Şuşinskidən dərs almaq üçün gəl-dim. Mən muğamları bilirdim, amma dərini bilmirdim. Seyid Şuşinskiyə qədər elə başa düşürdüm ki, mən, doğurdan, muğamı yaxşı bilirəm. Mənim əmim xanəndə olub. Seyid Şuşinskinin sinfində bir ay oturandan sonra gördüm ki, mən çox şeyləri bil-mirəm. Amma öyrəndim”.

1958-ci illərdə Asəf Zeynallı adı-na musiqi məktəbində təhsilini başa vurdu. 1959-cu ildə Bülbül, Xan Şuşinski, Şövkət Ələkbərova, Sara Qədimova, Hacı Məmmədov kimi sənətkarlarla Moskvada keçirilən Azərbay-can ədəbiyyatı və incəsənəti ongün-lüyündə iştirak etdi. İfa etdiyi “Bayatı Kürd” muğamı ilə tamaşaçıların al-qışlarını qazandı. Həmin il ilk mükə-fatını - fəxri fərman aldı.

Azərbaycan Dövlət Filarmoniya-sında 1968-ci ildə Maestro Niyazinin təşəbbüsü ilə xalq çalğı alətləri an-samblı yaradıldı. Ansambla “Huma-yun” adı verildi. Əlibaba Məmmədov “Humayun”un bədii rəhbəri və ilk so-

listi oldu. Sonralar Məmmədbağır Ba-ğırzadə, Novruz Feyzullayev, Səxa-vət Məmmədov, Zümrüd Məmmədo-va və başqaları da ansamblın sevilən ifaçıları kimi tanındılar. Onlar “Huma-yun”la müttəfiq respublikaların əksə-riyyatında qastrol səfərlərində oldu-lar. Əlibaba Məmmədovun böyük sevgi ilə yaşatdığı bu ansambl otuz ildən çox Azərbaycan musiqi sənəti-nə xidmət etdi.

O, 1978-1988-ci illərdə “Azkon-sert” Birliyinin solisti kimi fəaliyyətini davam etdirdi. O zaman Azərbayca-nın məşhur xanəndələrindən öyrənib muğam sənətində öz yolunu seçən Əlibaba Məmmədovun səsinin, ifası-nın heyranları az deyildi.

“Xalq mahnı”larının müəllifi

Gənc yaşlarından mahnılar yazdı. Məhəmməd Füzuli, Əliağa Vahid Mikayıl Müşfiq, Süleyman Rüstəm, Bəxtiyar Vahabzadə kimi şairlərin çox sevilən şeirlərinə musiqilər bəst-ələdi. “Yaşa məhəbbətim, yaşa ürə-yim”, “Gəl bizə, yar”, “Bir dənəsən”, “Ağarma saçım, ağarma” və başqa mahnılarını həm özü, həm də Rübə-bə Muradova, Zeynəb Xanlarova və digər tanınmış müğənnilər ifa etdilər. Ancaq sovet dövründə müğənninin, xanəndənin bəstəkarlıq etməsi qəbul olunmurdu. İstedadlarını etiraf etmir, onları “həvəskar bəstəkar” adlandırır-dılar. Sevilən, dillərə düşən mahnıla-rını isə “xalq mahnısı” kimi təqdim edirdilər. Belə haqsızlıqları, ögey münasibəti Əlibaba Məmmədov çox görsə də, ruhdan düşmədi. Hər za-man: “Mən özümü bəstəkar saymı-ram, heç vaxt belə iddiam olmayıb”, - dedi. Ürayının səsinə dinlədi. Bəyən-diyi şeirlərə musiqi yazdı. Əlibaba Məmmədov yüzdən çox mahnı və təsnifin müəllifidir. Onların uzun illər-dir oxunduluna, dinləndiyinə fərah-lənir. Mahnılarının, təsniflərinin bun-dan sonra da ifa olunacağına, sevilə-cəyinə inanır.

Böyük səhnələrdə çıxış edən gör-kəmli xanəndələrin əksəriyyəti toylar-a gedirdi. Əlibaba Məmmədov da otuz ildən çox toylarda oxudu. Onu Azərbaycanın bütün bölgələrinə, hə-tta ölkəmizdən kənara da şənlilik mə-clislərinə dəvət edirdilər. O vaxtlar hər müğənniyə, xanəndəyə belə dəvətlər gəlmirdi. Səbəbini Əlibaba Məmmə-dov belə izah edir: “Vaxtilə toya yax-şı səsə malik, mikrofonсу oxuyan müğənni dəvət etmək hünər sayılırdı. O vaxtlar toya həm də muğam dinlə-mək üçün gələrdilər. Bizim oxuduğu-muz məclislərdə isə iynə atsan yerə düşməzdü, qonaqlar bizi saatlarla dinləyirdilər”.

Tələbələrin çox sevdiyi, fəxr etdiyi müəllim

“Müəllimlik şərəfli və eyni zaman-da məsuliyyətli peşədir. Müəllim öyrədir və eyni zamanda öyrənir”, bun-lar Əlibaba Məmmədovun sözləridir. O, özü də əlli ildən çox müəllim işlə-di. “Muğam xalq musiqilərimizin, is-tər opera, istər operetta, istər simfo-nik musiqi - hamısının köküdür” de-yən sənətkar muğam sənəti barədə öz müəllimlərindən öyrəndiklərini bö-yük həvəslə tələbələrini öyrətdi.

Pedaqoji fəaliyyətə özünə hər za-man ustad bildiyi sənətkarlardan biri-ni, tarzən Əhmədşan Bakıxanovun tövsiyəsi ilə məzunu olduğu məktəb-də başladı. Asəf Zeynallı adına musi-qi məktəbində muğam sənətindən dərs dedi. Sonralar həm də Bülbül adına Bakı Musiqi Məktəbində, Azərbaycan Milli Konservatoriyasında gənc nəsllə muğam sənətini öyrətdi. Tələbələrinin çox sevdiyi, fəxr etdiyi müəllim olmağı bacardı.

Uzun illər böyük məhərrətlə ifa et-di-yi “Bayatı-Şiraz”, “Dəşti”, “Rahab”, “Çahargah”, “Şur” kimi muğamlar, onlarla xalq mühnısı və təsnif lentə alınaraq radionun “Qızıl fond”una da-xil edildi.

O, ömrünün ilk çağlarında Azər-baycan muğamlarının ecəzkar aləmi-nə düşdü. Və bu vurğunluq, bu hey-ranlıq bir anlıq da olsa, könlünü tərk etmədi. Muğamlarımızdan hər za-man belə fəxrlə, məhəbbətlə danışır Əlibaba Məmmədov: “Muğam bizə Allah tərəfindən bəxş edilib və mən ona xidmət etməkdən əsla usanma-ram. Bütün ömrüm muğamla bağlıdır. Bu xalq sənətinin dirçəlişinə sevin-məyə bilmirəm. ...Muğamı qəlbimiz-dən çıxarmaq olmaz, o, bizim qanı-mızdadır. O, bizim içimizdə olub, var və olacaq. Azərbaycan muğamı qə-dər safı, güclülsü, qüdrətli isə heç yer-də yoxdur. Yeddi əsas muğam olan “Humayun”, “Ras”, “Şur”, “Çahar-gah”, “Segah Zəbul”, “Şüşlər”, “Baya-tı-Şiraz” və muğam şöbələri xalqımı-zın misilsiz sərvətidir, zəngin irsidir. Muğamla biz ən dərin duyğularımızı, məhrəm hisslərimizi, ovqatımızın ən incə məqamlarını, fəlsəfi fikirlərimizi ifadə edə bilirik”.

Xalq mahnılarının, muğam ifaçılı-ğının inkişafında və təbliğində Əliba-ba Məmmədovun xidmətləri öz layiq-li dəyərini alıb. Musiqisəvrələrin sevgisinə qazanan sənətkar 1963-cü ildə Əməkdar artist, 1989-cu ildə isə Xalq artisti fəxri adlarını alıb. O, ömrünün 90-cı ilində də xalqın sevgisi, dövlət qayğısı ilə əhatələnib.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
“Azərbaycan”